

MADAGASKAR forum

Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar
Fikambanana Fifankatiavana Norvezy - Madagasikara

nr 2 2012 årgang 10

Ny direktør Lovasoa

Ny generalkonsul
Menneskerettigheter
Fifamanor

Organ for
Vennskapsforeningen
Norge - Madagaskar (VNM)

STYRET I VNM**LEDER**

Øyvind Dahl

E-POST

oyvind.dahl@lyse.net

ØVRIGE STYREMEDLEMMER

Nestleder Lilliann

Razafimandimby Våje,

Kasserer Jakob Vea

Sekretær Guro Veum

Marta Dahle, Olav Stav,

1 vara Helga Torskenæs,

2. vara Evy Brun

*Vennskapsforeningen er
ikke ansvarlig for innholdet i
bladet; dette er redaktørens
ansvar. Redaksjonen følger
Vær Varsomplakaten og
Redaktørplakaten.*

REDAKTØR

Linn Krogh Hansen

E-POST

linn@seilas.no

TLF 92 68 69 94

FORMGIVNING

Anita R. Hetland

ARI Design

LOGO

Alvar Berget

FOTO FORSIDEDen nye direktøren
på Lovasoa, Dr.

RAONIARISOA Noro.

Foto: Kristoffer Hansen-
Ekenes**FOTO BAKSIDE**Gutter som klatrer
opp kokuspalme i
Morondava.

Foto: Øyvind Dahl

REDAKTØREN HAR ORDET

- Helt fra studietiden av har jeg vært tiltrukket av forskjellene mellom kulturer. Da bodde jeg sammen med folk fra ulike land, og fikk tro på at det går an. At vi, på tross av forskjellene mellom oss, kan leve sammen.

Det er Dr. RAONIARISOA Noro Henriette, den nylig tilsatte direktøren på Lovasoa Cross-Cultural Competence Center (L4C) på Antsirabe, som sier dette til Madagaskarforum. I 2010 ble L4C, som inkluderer tunet med den tidligere norske skolen, overlevert fra Det norske misjonsselskap (NMS) til Den gassisk-lutherske kirken (FLM). Nå drives det som kjent både gjestehus og kultur- og kompetansesenter på stedet under ledelse av den nye direktøren. Det siste året er mange nye medarbeidere ansatt, både gjestehusansvarlig, resepsjonist, kokk og direktør. Flere er under 30 år gamle.

Dr. Noro var allerede selv med i komiteen som rekrutterte den forrige direktøren, men mente hun burde la de yngre slippe til også denne gangen. Etter oppfordring fra kolleger, valgte hun likevel å søke. Jobben ble hennes i konkurranse med 47 andre kandidater. Med seks års studier og doktorgard fra Storbritannia, og tyve års undervisning og ledererfaring på språkdelingen ved det teologiske fakultetet (SALT) i Fianarantsoa, er hun meget godt rustet til jobben på Lovasoa. Les den spennende historien om Dr. Noro på side 5 i bladet.

Som dere alle vet, er ikke alt rosenrødt på Madagaskar, og til tross for at den politiske situasjonen har roet seg noe ned, er kriminaliteten og fattigdommen en stor utfordring. Blant annet har kvegtyverier i stor skala blitt mer utbredt, noe som har gitt seg utslag i dødelige sammenstøt sør på Madagaskar. Denne og annen organisert kriminalitet sies å operere under politisk beskyttelse fra Antananarivo. Mer om dette kan du lese på side 12.

Les også den ukjente historien om Madagaskars rolle under annen verdenskrig, skrevet av Tormod Høimyr på side 16.

Ønsker dere alle en flott førjulstid!

Linn Krogh Hansen

I DETTE NUMMERET

4	NORSK DIPLOMATI PÅ MADAGASKAR	14	MADAGASKARVENNEN SVEND FOYN
6	NY GENERALKONSUL	16	VENDEPUNKTET I VERDENSKRIGEN
8	GOD ARV I GODE HENDER	20	FIFAMANOR 40 ÅR
10	DRØMMEN BLIR VIRKELIGHET	23	KVINNEGRUPPE STOPPET KINESERNE
12	MER LOVLØSHET	26	VENNSKAPSFORENINGEN 10 ÅR

REDAKSJONEN

REDAKTØR

LINN KROGH HANSEN (42) er utdannet sosialantropolog og har praksis fra Ifaty utenfor Toliara (1997). Tema for hovedoppgaven er religiøs praksis og sosial endring i vezo-
enes daglige liv. Hun var sist på Madagaskar i 2005, etter å ha mottatt journaliststipend fra UD. Arbeider nå som journalist i magasinet Seilas.

E-post: ilinn@frisurf.no

STAVANGER

ARNE MORTEN ROSNES (39) er fra Stavanger og er gift med tidligere VNM-styremedlem Ellen Veia Rosnes. Han var på Madagaskar frem til juli 2008 og arbeidet litt frivillig for NMS i tillegg til stilling som informasjonskonsulent i FNs matvareprogram (WFP) siden april 2007. Nå bor familien i Stavanger. Han jobber i Mintra som utvikler e-læring.

E-post: arne.morten@rosnes.com.

REDAKSJONSASSISTENT

ØYVIND DAHL (71) er pensjonert professor i interkulturell kommunikasjon og sosialantropologi fra Misjonshøgskolen. Han har jobbet som lektor på Lærerskole på Madagaskar, vært generalsekretær i Bistandsnemnda og er nå leder for Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar. Han har hatt mange oppdrag på Madagaskar.

E-post: oyvind.dahl@lyse.net

STAVANGER

ERIK TANGEDAL (74) er teolog fra Misjonsskolen i Stavanger/MF. Arbeidde i 15 år i Den Lutherske Kirke (FLM) på Madagaskar i tidsrommet 1966 – 1997, første fem år på Vestkysten, seinare i kyrkja si misjonsavdeling Tafika Masina Maharitra med reiser til utkantar over heile øya. Studieopphald på Madagaskar 1999 i møte med hyrderørsla innan FLM. Seinare besøkt øya fem gonger som reiseleiar for turistar og guide, seinast okt/nov 2007.

E-post: erik.tangedal@lyse.net

MADAGASKAR

SOPHIE KÜSPERT-RAKOTONDRAINY (23) har bodd på Madagaskar i ni år med avbrekk på to år i Norge siden 2002. Hun har gått på både norsk og gassisk skole og etter videregående tok Sophie et friår på øya der hun jobbet i Provert og grønne skoler, Bara. Hun var på landsbygda og underviste der i tillegg til at hun var på en sykestue og lærte om helsearbeid. Høsten 2008 giftet Sophie seg med koordinatør for grønne skoler, Mparany. Hun har en bachelor i pedagogikk fra Universitetet i Bergen og tar nå en master i "Comparative and International Education" ved Universitetet i Oslo. Hun og Mparany driver et barnebokforlag, "Vakoka Vakiteny" på Madagaskar der de gir ut bøker på morsmålet.

E-post: sophiekuspert@yahoo.com

Norsk diplomati er til stede på Madagaskar

Da den norske ambassaden i Antananarivo ble nedlagt i fjor, ble samtidig den norske ambassadeseksjonen opprettet fra 1. juli 2011. Men hva er en ambassadeseksjon? Hva gjør den og hva gjør den ikke? Madagaskarforum stiller spørsmålet til ambassaderåd Elizabeth Heen.

TEKST: ØYVIND DAHL
FOTO: HILDE DAHL

- Da den norske ambassaden ledet av ambassadør Dag Nissen ble nedlagt i fjor, ønsket Norge fortsatt å ha en diplomatisk tilstedeværelse på Madagaskar. Derfor ble ambassadeseksjonen opprettet og lagt inn under den norske ambassaden i Pretoria i Sør-Afrika som er ledet av ambassadør Kari Bjørnsgaard. Vi har ansvar for tre fokusområder: 1. Rapportering til Utenriksdepartementet om samfunn, politikk og økonomi, 2. Forvaltning av norsk bistand til Madagaskar, 3. Kontaktplass for det norske samfunnet på Madagaskar og nordmenn som reiser i næringsvirksomhet. Dette er mye av det samme som den tidligere ambassaden hadde ansvar for, men nå er det Pretoria som har supervisjonen.

Generalkonsulen og ambassadekontoret

- Det vi ikke lenger gjør, er å foreta konsulære handlinger. Det er det den nye generalkonsulen, Arild M. Bakke som har ansvar for. Dersom nordmenn kommer opp i situasjoner der de trenger assistanse: sykdom, tap av pass eller andre problemer, så er det generalkonsulen som bistår. Også adopsjonsaker fra Madagaskar og familiegjenforeningssaker er overført til generalkonsulen som påser at dokumentasjonen er i orden før han videresender

saken til ambassaden i Pretoria. Det er Utlendingsdirektoratet som formelt utsteder oppholdstillatelser til gassere som skal oppholde seg lengre tid i Norge, for eksempel fredskorpsere eller studenter, men generalkonsulen er innfallsporten for slike oppholds- eller innreisestillatelser. Generalkonsulen kan også representere Norge ved offentlige tilstelninger. For eksempel var Arild Bakke norsk representant da det norsk-gassiske jordbrukssamarbeidet FIFAMANOR feiret sitt 40 års jubileum nylig. Når det gjelder turistvisum for gassere som skal besøke Norge i kortere tid, så skal disse gå via den sveitsiske ambassaden som er porten inn til Schengen-området som Norge er en del av. Samarbeidet mellom generalkonsulen og ambassadeseksjonen er svært godt.

- Hvor mange jobber i ambassadeseksjonen?

- Vi er fem til sammen. Jeg er den eneste diplomaten som utsendt ambassaderåd. Programansvarlig Hilde Dahl er lokalt ansatt. Hun har arbeidskontrakt med UD, men har ikke diplomatisk status. Vi jobber tett sammen også i forhold til politisk rapportering hjem. Vi har en sekretær som har vært her siden ambassaden ble opprettet, en sjåfør, og en som gjør forefallende arbeid. På bistandssiden

har Hilde Dahl sin portefølje på miljø og styresett og har en del av regnskapet. Jeg har utdanningsporteføljen og det administrative ansvaret. Jeg deltar også på politiske møter og på faglige møter på de områdene som jeg jobber med.

Bistandsmidler

- Hvor mye penger kanaliseres gjennom ambassadeseksjonen?

- Totalt er det i 2012 52,8 mill. kr som fordeles slik: 47 mill. kr går til utdanning, 1 mill. kr til miljø, 2.5 mill. kr til EISA, en organisasjon som gir opplæring til kvinner slik at de får til litt til å stille til politiske valg, 2 mill. kr til opplærings- og kultursenteret Lovasoa og 300.000 kr til kultur i form av støtte til Madajazzcar – en årlig internasjonal musikkfestival i Antananarivo.

- Når det gjelder utdanning er UNICEF, ILO og World Food Program de største mottakere med 39 mill. kr i år. I fjor høst inngikk vi en ny avtale som integrerer utdanningsstøtte til disse tre FN-organisasjonene. Utover det er Norge en av de store bidragsytere til et eget fond, Global Partnership for Education. Madagaskar kommer til å søke om midler fra dette fondet. Den lutherske kirkens utdanningsprogram for grønne skoler, ProVert, støttes av

regionale midler som kanaliseres fra Norad via NMS sin rammeavtale med Digni (tidl. Bistandsnemnda). ProVert mottar 8 mill. kr i året. Det fungerer bra. Gjennom Avdeling for sivilt samfunn i Norad går ca. 7 mill. kroner årlig til miljøorganisasjoner, som WWF (Verdens naturfond), Conservation International og Det kgl. selskapet for Norges vel, som er engasjert i marin-biologisk utvikling.

Veikartet og valgprosessen

- Hvordan er forholdet til de gassiske myndighetene etter statskuppet i 2009 da den internasjonale bistanden ble frosset?

- Helt siden kuppet i 2009 har de internasjonale partnere holdt en lav profil. Men da Veikartet ble undertegnet for et år siden, med overgangsregjering, representative overgangsinstitusjoner, osv., har kontakten myknet opp noe. Likevel har vi ikke bilaterale møter med overgangspresidenten. På teknisk nivå har vi derimot gjenopptatt faglig samarbeid på utdanningssektoren og med Miljødepartementet. Men vi kanaliserer ingen midler via departementene. Politisk holder vi fortsatt en lav profil. Vi venter på at man skal holde troverdige og gjenomsiktige valg.

- Det internasjonale samfunnet har også gjenopptatt samarbeidet på et visst nivå. Det har begynt å komme litt penger nå fra EU. Men veien er lang og veldig kronglete. De største spørsmål er ikke løst. Den uavhengige valgkommisjonen CENIT forbereder nå første runden på presidentvalg 8. mai og runde nummer to på presidentvalget, samt valg på ny nasjonal-forsamling 3. juli 2013. Tidsplanen er gjenstand for mye diskusjon. Norge deltar på CENITS møter med det internasjonale samfunnet. Vi har avsatt inntil 6,5 mill. til støtte for valgprosessen. Etter planen vil pengene betales inn i et «basket-fond» som forvaltes av FNs organisasjon for utvikling, UNDP. Norge er beredt til å bidra. Men myndighetene har bevilget for lite til prosessen. Programdokumentet går over tre år der det inngår opplæring av det sivile samfunn om demokrati, kontakt og samarbeid. Det er meget sannsynlig at kommunevalgene som var planlagt til 23. okt. må utsettes til 2014.

Interesse i UD

- Vil Utenriksdepartementet fortsatt satse på Madagaskar etter at ambassaden ble

lagt ned?

- Interessen i UD er faktisk større enn den var for ett år siden. SADCs meklingsarbeid og Veikartet som ble undertegnet for et år siden er fulgt tett opp av ambassaden i Pretoria, og da det kom anmodning om hjelp i forbindelse med syklonen i februar i år organiserte Sør-Afrikas visesutenriksminister Marius Fransman en hjelpesending der Norge betalte et charterfly med humanitær hjelp. Det bidro til større fokus på Madagaskar. I slutten av oktober kommer en ny virksomhetsplan for tiden frem til 2014. Vi går ut fra at UD fortsatt vil prioritere Madagaskar og at bistandsnivået i det minste vil holde seg på dagens nivå. Norge støtter fortsatt Madagaskar

- Jeg har hørt at noen gassere mener at Norge bare støttet Ravalomanana. Ambassaden ble åpnet da han kom til makten og nedlagt da han var ute av bildet. Hva er dine kommentarer til det?

- Jeg er ikke enig i denne vurderingen. For det første ble ambassaden nedlagt to år etter at Ravalomanana ble styrtet. For det andre ble ambassaden i Antananarivo en av fire stasjoner som ble lagt ned i 2011. Ambassadene i Colombia, Nicaragua, Øst-Timor, Elfenbenskysten ble helt nedlagt. Men til forskjell fra de øvrige stasjoner som forsvant, hadde Norge et ønske om fortsatt å ha et diplomatisk nærvær på Madagaskar. Derfor ble det opprettet en ambassadeseksjon. Og vi støtter fortsatt arbeidet for en fredelig utvikling på Madagaskar. Norge har ikke tatt offisielt standpunkt verken for Rajoelina eller Ravalomanana. Norge støtter Veikartet og SADCs meklingsarbeid og så snart Madagaskar får gjennomført troverdige, demokratiske valg, vil relasjonene mellom våre to stater kunne utvikle seg for fullt. I Ravalomananas tid var bidraget til bistanden dobbelt så stort som nå. Året 2013 vil bli avgjørende i så måte.

Fattigdomsspiralen

- Madagaskar er dessverre inne i en nedadgående spiral. Alle indikatorene er gått drastisk ned. Det virker som om landet er på bristepunktet. Både rike og fattige får ikke tilgang til offentlige ytelser, de har begrensede muligheter til å legge frem sine saker for retten, korrupsjonen er urovekkende. Når jeg kjører til jobb om morgenen, ser jeg flere og flere barn langs veien som tigger sammen med foreldrene sine. Det er trist og urovekkende. Landet kommer ikke ut av denne spiralen før det er holdt valg som folk stoler på. Uten det er det ingen ende på fattigdomsspiralen. Hvor langt skal det gå før det blir sosialt opprør? Eller at de militære griper makten? Men man må ikke bli for pessimistisk. Det er oppnådd en del fremskritt med Veikartet. Og Norge har et godt omdømme på Madagaskar.

Elizabeth Heen er utdannet pedagog og tolk med fransk og engelsk og har doktorgrad i komparativ pedagogikk fra Stockholm. Hun har vært i Norad i 9-10 år og kom rett fra Norad til Madagaskar. Hun har kontrakt for tre år på Madagaskar, og reiser tilbake i august neste år.

Ambassaderåd Elizabeth Heen foran ambassadeseksjonen – Bureau de l'Ambassade de Norvège.

Norges generalkonsul på Madagaskar

Neste gang du trenger konsulære tjenester på Madagaskar må du oppsøke NMS-kontoret på Isoraka. Dette er nå Norges generalkonsulat. Arild M. Bakke er utnevnt som generalkonsul, og han er ansvarlig for å bistå nordmenn i nød og gassere som vil til Norge.

TEKST: ARNE MORTEN ROSNES
FOTO: KRISTOFFER HANSEN-EKENES

- Stillingen som generalkonsul er ikke en politisk posisjon, men er til for å bygge og styrke relasjoner mellom Norge og Madagaskar. I tillegg blir det representasjonsoppgaver hvor jeg representerer Norge i offentlige sammenhenger, forteller Arild. Han virker ikke særlig nervøs for sine nye oppgaver.

Initiativet til plassering av det nye generalkonsulatet hos NMS kom fra Norges siste ambassadør på Madagaskar, Dag Nissen. Da en ble tvunget til å legge ned ambasaden, hadde en behov for å ha et sted hvor nordmenn og gassere kunne få konsulære tjenester.

Norge vil fortsatt beholde en ambassadeseksjon på Madagaskar. Denne er underlagt den norske ambassade i Pretoria i Sør-Afrika, og har ansvar blant annet for å følge opp bistands- og utviklingsprosjekter i regi av den norske stat.

Representasjon og konsulære tjenester

Arild tror ikke stillingen som generalkonsul vil skade NMS eller hans stilling som representant for NMS.

- Dette er ikke en politisk funksjon. Generalkonsulatet på Isoraka har kun ansvar for konsulære tjenester. Dette betyr at vi skal hjelpe nordmenn på Madagaskar som tren-

ger hjelp i forbindelse med sykdom, ulykker og andre uønskede hendelser. Videre legger vi til rette for at nordmenn på Madagaskar kan stemme når det er stortings- og kommunevalg i Norge. Vi er også første behandlingsinstans når det gjelder visum til Norge. Dette gjelder visumsaker som angår familiegjennforening, arbeid og studier, forteller Arild.

På Isoraka har de allerede oppbemannet staben med en egen sekretær for konsulatet. Det er denne sekretæren som vil gjøre mesteparten av jobben i forbindelse med søknad om visum til Norge og andre konsulære tjenester.

- Du må få med at det ikke er vi som utsteder vanlig turistvisum, sier Arild tydelig. Søknader om visum for kortere opphold i Norge, såkalte Schengen-visum, blir behandlet av den sveitsiske ambassaden.

En tillitserklæring

- Det at jeg er utnevnt til generalkonsul og at generalkonsulatet blir lagt til NMS' kontorer på Isoraka, er først og fremst en tillitserklæring til NMS og den rollen NMS har spilt på Madagaskar i mange år, forteller Arild i all ydmykhet.

Men han er heller ingen nybegynner på Madagaskar. I tillegg til å ha jobbet på Madagaskar siden

1995 har han også hatt tolv av sine oppvekstår på Madagaskar. Dette gir ham solide kunnskaper om både land og folk. Han er nesten like mye gasser som nordmann.

- Det er helt unike historiske relasjoner og dype vennskapsbånd mellom Norge og Madagaskar. Dette gjør at Norge har en spesiell status på Madagaskar. Jeg håper jeg kan bidra til å videreføre og utvikle det gode forholdet i tiden som kommer.

Arild ser flere muligheter for å styrke relasjonene mellom Norge og Madagaskar, og han er rask med å trekke fram Lovasoa, senteret som er blitt etablert på det som tidligere var den norske skolen på Antsirabe. Den neste store milepælen på dette senteret blir innvielse av det nye kulturbygget 18. mai 2013.

- Som NMS sin representant synes jeg det har vært spennende å få være med å utvikle *Lovasoa Cross-Cultural Competence Center (LAC)*. Jeg tror at dette stedet vil bli en god plattform for nye samarbeidsformer mellom ulike institusjoner i Norge og på Madagaskar i en ny tid.

Med 800 meter nylagte optiske fiberkabler på tunet, nyoppusset gjestehus med restaurant og en god stab, bør alt være lagt til rette for nye vennskap i cyberspace og på selve senteret på Antsirabe.

Fra innsettelsen av den nye generalkonsulen var det mange notabiliteter til stede. Fra venstre: F.v.: Frankrikes ambassadør Jean Marc Châtaigner; norsk viseambassadør i Pretoria Kåre Eltervåg; telekommunikasjonsminister Hasina Andriamanjato; handelsminister Olga Ramalason; president for overgangskongressen Mamy Rakotoarivelo; utenriksminister Pierrot Rajaonarivelo; generalkonsul Arild M. Bakke og hans kone Landy R. Bakke; president for overgangssenatet Dolin Rasoloson og kirkepresident Rakoto Endor Modeste.

Det militære sangkoret LOVA fra Toliara hadde rytmen i orden.

FAKTA

Navn: Arild M. Bakke

Født: 24. april 1962

Gift med Landy Robenhariziva Bakke

Madagaskar relasjon: Misjonær på

Madagaskar siden 1995,

NMS representant siden 2008.

Bodde også på Madagaskar i barne-
årene fra 1965 til 1978.

Aktuell: Innsatt som Norges General-
konsul på Madagaskar 30. april 2012

God arv i gode hender

Dr. Noro har vært medlem av interimsstyret for Lovasoa. På denne tid i fjor drev hun aktivt og oppfordret kandidater til å søke direktørstillingen. Ved generalforsamlingen i november 2011 ble hun valgt til leder for det nye styret. Da den forrige direktøren ikke valgte å fortsette i stillingen etter at prøvetiden var ute i mars, ble hun innsatt som interimdirektør. Før sommeren ble Dr. Noro ansatt som direktør i konkurranse med 48 søkere.

Dr. RAO NIARISOA Noro Henriette har den gode arv i sine hender.

TEKST OG FOTO: KRISTOFFER HANSEN-EKENES

Gjennom flere tiår har Det norske misjonsselskap (NMS) overlevert eiendommer til Den gassisk-lutherske kirken (FLM). I 2010 var det tid for å overlevere tunet på Antsirabe. Den norske skolen har holdt til her i 80 år, fra 1928 til 2008. Det første huset her, «Sanatorium», ble bygd i 1888 av misjonsprest Rosaas. Generasjoner av nordmenn har levd sine liv her; noen over en kort og noen over en lang periode. Tunet på Antsirabe representerer i seg selv 120 års historie. Det er et sterkt symbol for langvarige norsk-gassiske forbindelser. Skulle store verdier i form av bygninger og utstyr bare få støve ned og forfalle?

Svaret ble kort og greit: Lovasoa Cross-Cultural Competence Center. Et tverrkulturelt kompetansesenter, enestående i sitt slag. Leserne av Madagaskarforum kjenner til resten av historien. Men hvordan går det med Lovasoa Cross-Cultural Competence Center (L4C), i dag?

Nytt liv i gamle vegger

For den som kommer inn porten i Lâlana Stavanger nå om dagen er det lett å se at ting er i endring. En jevn sky av byggestøv hviler over stedet. Et tjuetalls anleggsarbeidere er i full gang med å omgjøre det gamle gutteinternatet til gjestehus. En ny etasje skal bygges over de to eksisterende. I første etasje tar resepsjonen og kontorene form.

Like ved siden av, i de gamle amerikanerhusene, bygges det kultursenter. Bygget skal romme både bibliotek, museum, medierom og arkiv for FLM og NMS. Arkivet blir et av de mest interessante av sitt slag. Her finnes originale beretninger, brev og bøker skrevet av norske misjonærer og gassiske prester under kolonitiden. Disse gir et unikt bilde av forholdene gjennom disse mørke årene i gassisk historie. Forskere og andre vil ha nytte av materialet som nå gjøres tilgjengelig her på Antsirabe.

I det lave mursteinshuset ved porten, «posten», blir det toalett for besøkende og kapell. Altertavlen fra en gammel DELK-kirke i Vestfold er på vei i konteiner fra Norge sammen med forskjellig annet utstyr.

Stor pågang i språkavdelingen

Det har helt fra starten av vært meningen at Lovasoa Cross-Cultural Competence Center (L4C), skal tilby ulike språkkurs. Bare siden midten av august har 14 fullført tre-ukers gassiskkurs. I tillegg har vi én langtidsstudent. 14 gassere går på tre-måneders engelskkurs, og får praktisere med både nordmenn og amerikanere. Fem nordmenn studerte også tegnspråk med eksterne lærere i begynnelsen av oktober.

Fremover vil det være jevnt tilsig av gassiskstudenter; L4C har inngått avtale med bomullstøffabrikken Cotona om å levere språk- og kul-

turkurs til alle deres utenlandske arbeidere. Vi venter også flere praksisstudenter som skal ta tre-ukers kurs som en del av praksisoppholdet. Jevnt over må vi si at det er etterspørsel etter alle tjenestene våre.

Erfaring og fornyelse

Det siste året er mange nye medarbeidere ansatt, både gjestehusansvarlig, resepsjonist, kokk og direktør. Flere er under 30 år gamle. Vi har et sterkt og kvalifisert lag nå, og enda flere skal rekrutteres. Lederen for det hele er direktør RAO NIARISOA Noro Henriette. Hun kjenner L4C godt som styreleder og nå som direktør. Hun er godt rustet til oppgaven. Siden 1991 har hun undervist i engelsk ved det teologiske fakultetet (SALT) i Fianarantsoa, hvor hun også har ledet språkavdelingen. I løpet av årene ved SALT har hun hatt ansvar for to større nasjonale utdanningsprosjekter innen kirken.

Hard skole

Bare 23 år gammel tok hun fatt på jobben som rektor på FLMs skole i Manakara. - Som mange andre unge på 60-tallet var jeg fast bestemt på å jobbe innen sosialsektoren i staten. Her ville jeg få en trygg jobb med sikker inntekt. Men Gud ville det annerledes, forteller madame Noro og smiler bredt. - Jeg vokste opp under enkle kår. Min far var sjåfør og mor var ofte syk. Vi hadde lite penger. Derfor

jobbet jeg hardt på skolen for å få en god jobb.

De syv årene i Manakara var tøffe, men gode; lønna var dårlig og hun var ugift, i tillegg tok hun seg av vanskeligstilte barn. Familien hadde vansker med å forstå dette valget. - Som barn lurte jeg på hvorfor mange ikke vil gjøre noe godt for andre uten betaling. Gud svarte på spørsmålet mitt ved å prøve meg i Manakara. Vi gikk ofte til sengs uten å vite hva vi skulle spise neste dag.

Internasjonal erfaring

På åtti-tallet studerte hun seks år i Storbritannia og tok master- og doktorgrad. For å søke stipender trengte hun tillatelse fra FLM. Det var ikke lett å få. Fra kirkens side fryktet man at hun ville finne seg en mann utenlands og bli der. Men tillatelse fikk hun, og da hun kom tilbake, møtte hun sin ektemann Razafindrabe N.R. Haga. De har to barn.

- Helt fra studietiden av har jeg vært tiltrukket av forskjellene mellom kulturer. Da bodde jeg sammen med folk fra ulike land, og fikk tro på at det går an. At vi, på tross av forskjellene mellom oss, kan leve sammen.

Beskjeden leder

Hun var i komiteen som rekrutterte den forrige direktøren. Selv om andre oppfordret henne til å søke, lot hun være. - Jeg er jo ikke ung lenger, og vil gjerne slippe yngre til. Å skifte jobb er heller ikke noe for en dame i min

alder, sier hun og smiler. - Jobben på SALT var givende og interessant og jeg trives godt.

- *Da stillingen ble ledig igjen søkte du likevel?*

- Ja. Denne gangen var det annerledes. Jeg følte meg tiltrukket av å skulle prøve noe nytt. L4C er en interessant institusjon, hvor man får arbeide på en unik måte med både FLM og NMS. Så er det spennende å drive både gjestehus, kultur- og kompetansesenter på én plass. Jeg føler også at Gud har ledet meg.

Den gode arven

- *Lovasoia betyr «den gode arven». Hva legger du i det?*

- Bortsett fra det rent ytre, bygninger og området vi er på: Det faktum at gassere og nordmenn bor og arbeider tett sammen, som her. Det er unikt. Om det ikke skaper fred i verden, viser det i alle fall at mennesker fra svært ulike kulturer kan klare å forholde seg til hverandre for å realisere noe større.

- Vi har et ordtak som sier: *mi-fanalavitra tahaka ny atsimo sy ny av-aratra*, å være så fjernt fra hverandre som sør og nord. Det passer i denne sammenhengen; to ting som er vanskelig å kombinere lar seg likevel kombinere her!

Norske myndigheter gir til sammen 5,5 millioner kroner til rehabilitering av bygningsmassen. Støtten er fordelt over tre år. Men L4C er avhengig av å generere inntekter selv, ho-

vedsakelig gjennom gjestehusdrift og konferansesenteret.

- La det være klart: Vi skal være økonomisk uavhengige. Allerede nå må vi ha det klart i tankene. August hvert år er testmåneden, da er det færrest overnattinger på gjestehuset. Men det gikk bra! Alle fikk lønn i år.

Utfordringer og drømmer

- Kompetanse- og kulturutveksling krever at vi jobber sammen. Når vi møter ulike holdninger, tradisjoner og måter å gjøre ting på vil utfordringene melde seg. Men nordmenn og gassere har mye å dele, og mye å lære av hverandre.

- Alt er avhengig av menneskene som jobber her. Vi kan snakke mye om kulturutveksling, men vi – hver og en – må være åpne. Jeg må erkjenne at jeg også har noe å lære her.

Med økt globalisering merker hun at det er større interesse for andre kulturer enn tidligere. Hun mener L4C er et godt redskap til å møte denne interessen. Vi kan ikke bare lese om kulturkunnskap, men må også oppleve og selv ta del i møtet mellom ulike mennesker.

- Møtet med andre kulturer får deg til å reflektere over din egen. Det er en stor rikdom! - Drømmen min er at L4C skal bli et senter hvor folk fra flere land enn Norge og Madagaskar kan leve sammen. Leve sammen og lære å kjenne hverandre.

FAKTA

- 27 fast ansatte
- Kompetansesenteret er åpnet. Det tilbys språkkurs (engelsk, gassisk og norsk), legges til rette for utveksling og kontakt mellom norske og gassiske institusjoner, og vi tar i mot praksisstudenter.
- På kompetansesenteret finnes også romslige lokaler for seminarer, workshops, kurs, konserter og forskjellige slags møter.
- Gjestehuset er åpnet. Her finnes overnattingsalternativer i forskjellige prisklasser. Det gis rabatt til ansatte i FLM og NMS og for partnere. Det er gratis internettilgang. Det serveres gassisk og norsk mat.
- Arbeidet med å bygge kultursenteret er nå påbegynt. Etter planen åpnes det i mai 2013. Her vil en finne FLMs arkiver, bibliotek og museum.
- L4C har partnere fra Norge og Madagaskar; universiteter, høyskoler, sykehus, FLM-prosjekter osv.
- Om ikke lenge står også et flott kapell ferdig.

Her legges fundamentet for utvidelsen av den tidligere amerikanerboligen som skal bli nytt kulturhus. Det skal romme bibliotek, arkiv og museum.

Lovaso – fra visjon til virkelighet

Anna og Anders Rønningen er NMS' misjonærer på Antsirabe. De serverer nykvernet kaffe på verandaen i solnedgangen. Med fire barn i alderen tre til 12 år forventer ingen at samtalen skal være uforstyrret. – Det er viktig for oss å ha et åpent hjem, slår Anna fast. – Vi liker å være sosiale og trives veldig godt sammen med nye folk. At barna trives er helt avgjørende, sier hun.

TEKST OG FOTO: KRISTOFFER HANSEN-EKENES

Hektiske og meningsfylte dager

- I en ellers hektisk hverdag føler vi at vi får mye kvalitetstid som familie. Arbeidsoppgavene er det ikke mangel på. For en del av studentene og volontørene som kommer til Lovaso, er dette første reise til et sted som er veldig annerledes enn hjemme.

- Vi merker at mange synes det trygt å snakke med Anna når de må til legen eller andre ærender. Hun har egentlig ikke ansvar for det, men når vi bor på et slikt senter er det naturlig å hjelpe når det trengs. Spørsmålet er hvordan vi får Lovaso til å overta oppgaven når vi er dratt. Det er ikke enkelt å gå til legen her når du verken kan fransk eller gassisk, så Anna er i ferd med å skape kontakt mellom administrasjonen på Lovaso og legen NMS har brukt i alle år.

Annas hovedoppgave er knyttet til diakoni-prosjektet på Antsirabe. I den forbindelse driver hun med kartlegging av pasientene på den gamle spedalskebyen Mangarano. Det er et tidkrevende og vanskelig arbeid. Målet er å finne en vei videre for dette prosjektet og menneskene som blir berørt. I tillegg jobber hun på et senter som hjelper unge voksne ut i arbeid, blant annet med å gå på husbesøk til nye brukere og undervise i helse og ernæring i samarbeid med en av de andre ansatte. Hun legger også til rette for volontører i prosjektet.

Selv om det egentlig ikke er

jobben hennes lenger, er hun fortsatt engasjert med den siste finpussen på gjestehuset. – Det er naturlig for meg å engasjere meg i «nabolaget», og de trenger all den hjelp de kan få, sier hun lurt.

Kompetanseoppbygging

Anders er ansatt som studiekoordinator og leder for kompetanseavdelingen. I tillegg er han visedirektør. – Oppgavene jeg ble forespeilet på forhånd var nok litt ambisiøse. Det er mange som har og har hatt drømmer for L4C, og det gledelig å se at en del av dem har blitt noe av. Ingenting er vel blitt helt som man hadde tenkt, men noe er også blitt enda bedre, mener han.

- Det er klart at vi tenker på hva som skjer når vi drar hjem. Frem til i dag har mye tid gått med til å jobbe med ledelse. Helt ærlig må jeg si at for et år siden var det veldig mye å gripe fatt i. Det har tatt lengre tid enn vi håpet på å komme dit vi er i dag. Til gjengjeld har vi en veldig positiv situasjon nå.

Han nevner en velfungerende administrasjon og gjestehus, kompetente ansatte og god etterspørsel etter tjenestene som tilbys. – Vi hadde veldig mange gode ansatte fra før, men er også spesielt glade for direktør Noro, gjestehusansvarlig Sehenog og administrasjonsleder James. De har virkelig tatt tak i ting. Nå har jeg god an-

ledning til å konsentrere meg om oppgavene knyttet til kompetanseavdelingen, med språkundervisning, oppfølging av volontører og partnere.

Kronjuvelen

Når Anders forteller er det med et smittende engasjement; for kultursenteret – eller «kronjuvelen» som nok mange tenker på det som, for samarbeidet med lokalt næringsliv og for de mange unge som kommer til Madagaskar og får opplevelser for livet, enten som volontører eller i praksis. – Det gjenstår ennå mye på kultursenteret, men vi har grunnlaget på plass, nemlig gjestehusdriften og konferansesenteret. Kultursenteret skal åpnes 18. mai 2013 med mange inviterte gjester.

- Vi har påtatt oss et nytt oppdrag, vi selger nå gassiskkurs til SO-COTA. De driver bomullstøyfabrikken Cotona og Cottonline, to store fabriker med mer enn 4500 ansatte her i Antsirabe, med engelskspråklige ledere som verken kan fransk eller gassisk. Kompetanseavdelingen her hos oss leverer tjenester ingen andre kan levere, proklamerer han fornøyd. – Dessuten, med den staben vi har nå, er vi også i stand til å legge til rette for uavhengig praksis, altså studenter som ønsker å planlegge sitt eget praksisopphold.

- Partnerne må på gli. Kan-skje må de først sende noen praksis-studenter hit. Når de ser hva de får

Anders og Anna Rønningen er med på å virkeliggjøre visjonen.

Det tidligere gutteinternatet får en ny etasje med utvidet gjestehuskapasitet.

igjen for å samarbeide med oss, kommer de. Det er viktig for meg å presisere at Lovasoa ikke skal hjelpes, men er i seg selv et hendig verktøy for å bedre kontakten mellom Norge og Madagaskar. Samtidig, skal vi være mer enn et gjestehus, trenger vi fagkompetanse fra Norge enda en stund fremover. Derfor er det avgjørende å få på plass kommunikasjonslinjer til Norge når vi er reist. Det er jo denne kontakten som er selve poenget, sier Anders.

Flerkulturell erfaring

Fra september til mai bor det nå et volontørpar på Lovasoa. Også tidligere i år var en gruppe på syv innom i omtrent tre måneder. Alle har det til felles at de betaler alt selv og ønsker å utgjøre en forskjell. - Volontørene er overraskelsen ingen tenkte på, det står in-

genting om dem i prosjektdokumentet. Dette er et nytt marked som har «funnet oss». Vi har ikke gjort noe for å tiltrekke oss volontører, men synes det er flott at de kommer, forteller Anders, og legger til at dette er en tjeneste som trengs mer og mer og som det er naturlig at L4C leverer.

- For volontørene selv betyr det økt flerkulturell erfaring. I arbeidslivet er det et stort pluss. Videre får de verdifulle opplevelser, pluss at de får gjøre noe meningsfylt. For eksempel er behovet for engelskundervisning enormt. Folk hungrer etter å lære engelsk. Her kan en volontør få være med å utgjøre en forskjell for enkeltpersoner, skape kontakt og få nye venner.

Institusjonene på Antsirabe har tatt i mot volontørene med åpne

armer. På denne måten får de tilført ressurser de ellers ikke har. - De får andre ansikter inn, noen som bryr seg. Spesielt institusjonene som jobber med barn får tilført noe nesten alle mangler, nemlig uformell kontakt med barna.

Selv om det er litt tidlig å felle endelig dom over Lovasoa, er det fristende å kalle det en suksess. Visedirektøren er enig. - L4C kan ganske sikkert bli en suksess. Allerede nå ser jeg potensialet; vi har en god basis med oss og har heller ikke gapt over alt for mye i den første tiden, men hatt en jevn utvikling med tanke på den kapasitet og kompetanse vi har her.

Se også deres blogg www.ronningen-madagaskar.blogspot.com eller lik Lovasoa på Facebook.

Mer lovløshet, mindre menneskerettigheter

Kvegtyverier i stor skala blir stadig mer utbredt og gir utslag i dødelige sammenstøt sør på Madagaskar. Den organiserte kriminaliteten sies å operere under politisk beskyttelse fra Antananarivo. Mens flere og flere gassere rammes av fattigdom og kriminalitet tyr Rajoelinas regime til brudd på menneskerettighetene i forsøk på å beholde kontrollen.

TEKST: ØYSTEIN NEDREBØ, VNMS UTVALG FOR MENNESKERETTIGHETER
FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

Både fattigdom og kriminalitet viser en økende trend på Madagaskar. Ifølge Verdensbanken er det ingen andre afrikanske land som har en høyere andel fattige husholdninger enn Madagaskar. Gassere flest bor på landsbygda og det er på landet fattigdommen er størst og lovløsheten vokser raskt. Myndighetene er ikke i stand til å stoppe veksten i den organiserte kriminaliteten og evner ikke å beskytte befolkningens rett til egen eiendom, rett til mat og til utvikling. I noen tilfeller synes det også å stå på politisk vilje til å prioritere folks sikkerhet og frihet fra overfall.

Røde soner

Mange afrikanske land opplever nå rask økonomisk vekst takket være høye råvarepriser på verdensmarkedet. På Den røde øya derimot gjør lovløsheten at inntektene fra råvareproduksjon altfor ofte faller i urettmessige hender. Ifølge den sveitsiske forskningsgruppen bak The Small Arms Survey er nå så mye som en tredel av Madagaskars territorium utenfor myndighetenes kontroll, melder BBC. I disse «røde sonene» er det i stor grad fritt fram for banditter utstyrt med automatgevær. Poliiti, gendarmerie og soldater har ikke ressurser nok til å skape sikkerhet. Noen ganger tar sikkerhetsstyrkene imot betaling fra banditter for å holde seg unna og andre ganger står de regelrett i ledtog med

bandittene. Kakaodyrkere og kvegbønder er blant dem som ikke kan være trygge på at de selv får inntektene fra det de produserer.

Kakaotyverier

Madagaskar produserer noen av verdens beste oransje og røde kakao-belger som selges til produsenter av de mest eksklusive typene sjokolade. BBC rapporterer at etterspørselen etter denne typen rå kakao nå er historisk høy og prisen likedan. Produksjon og salg av de dyrebare kakaobelgene kan være en vei ut av fattigdom, men ikke når væpnede banditter står fritt til å stikke av med avlingen.

«Det er ikke noe politi her. Dette er et lovløst sted og de (tyvene) kan gjøre som de vil og de gir oss ingen muligheter til å gi barna våre mat,» sier kakaobonden Floren fra landsbyen Antanimandirina til BBC. Enkelte landsbyer har opplevd at kakaobønner til en verdi av 6.000 kr har blitt stjålet på én natt.

Massedrap på kvegtyver

Gassiske politikere besluttet nylig å oppheve det ti år gamle forbudet mot eksport av levende storfe fra Madagaskar. Dette har ført til at en stjålet zebu nå kan selges for over 1.500 kr på svartebørsen, ifølge den franske TV-kanalen France 24. Det gamle overgangsriktet der unge menn viser sin manndom gjennom kvegtyveri har blitt forvand-

let til storskala organisert kriminalitet.

Politiet klarer ikke pågripe den legendariske kvegtyven Remenabila til tross for at en dusør på 35.000 euro ble utlovet i juni for å ta ham «død eller levende». En månedlang militæroperasjon i en «rød sone» i august-september førte ikke til noen arrestasjoner. Utenlandske observatører som forskeren Mathieu Pellerin ved Det franske instituttet for internasjonal politikk mener innflytelsesrike politikere holder sin hånd over de organiserte bandene, skriver avisen La Croix i sin netttutgave.

Når myndighetene ikke klarer å stoppe den økende kriminaliteten kan det føre til at innbyggerne tar saken i egne hender. Storfiebønder i sørøst har begynt å organisere seg og flere ganger angrepet kvegtyver (dahalo) med dødelig utfall. Bare i siden slutten av august har mer enn 100 dahalo blitt drept i sammenstøt med landsbyboere. I landsbyen Fenoevo i nærheten av Fort Dauphin drepte innbyggerne mellom 60 og 90 dahalo i et bakholdsangrep 31. august. France 24 har publisert bilder av rader med døde dahalo som ble drept av rundt 1000 landsbyboerne som var bevæpnet med jernspyd. Det er tegn til at volden vil eskalere ytterligere.

Innskrenking av menneskerettigheter

Mens myndighetene på Madagaskar ikke lykkes i å kontrollere banditter på

landsbygda brukes ressurser på å innskrenke befolkningens ytringsfrihet i byene. Man skulle kanskje trodd at Rajoelina, som selv demonstrerte på Demokratiplassen i Antananarivo mot at Marc Ravalomanana stengte hans TV-stasjon Viva TV, skulle ønske å framstå med større respekt for presse- og trykkefrihet. Dette har ikke slått til.

Etter det mislykkede militære mytteriet i juli i år ble den regimekritiske radiostasjonen Free FM truet til taushet, melder pressefrihetsorganisasjonen Reporters without Borders. Kommunikasjonsminister Harry Laurent Rahajason uttalte at Free FM kunne «forfølges rettslig for medvirkning et angrep på statens sikkerhet» og soldater gjennomførte en razzia i stasjonens lokaler. Direktøren for Free FM, Lalatiana Rakotondrazafy så seg nødt til å søke tilflukt i Sør-Afrikas ambas-

sade i Antananarivo sammen med en annen journalist og en tekniker 7. september i år. Den amerikanske ambassaden anslår i sin menneskerettighetsrapport for Madagaskar fra 2011 at 50 radio- og TV-stasjoner mistet sin lisens og ble tvunget til å stenge bare i løpet av 2010.

Symbolske signaturer

I forbindelse med deltakelsen på åpningen av FNs Generalforsamling i september i år signerte overgangspresident Andry Rajoelina FNs protokoll mot dødsstraff og en protokoll som skal gi barn mulighet til å innklage brudd på sine rettigheter for FN. Det er lite trolig at dette forsøket på å signalisere til det internasjonale samfunnet at Madagaskar tar menneskerettighetene på alvor faktisk vil føre til noen endring av menneskerettighets-

situasjonen på Madagaskar.

Protokollene må ratifiseres gjennom vedtak i parlamentet før de trer i kraft, men dødsstraff ikke har vært praktisert på Madagaskar siden før uavhengighet. Den amerikanske ambassaden rapporterer om en rekke brudd på barns rettigheter, inkludert barnearbeid, fengsling av barn sammen med voksne og mangelfullt skoletilbud. For å løse de store problemene knyttet til menneskerettigheter, sikkerhet og fattigdom på Madagaskar trengs mer enn Rajoelinas signatur på symboldokumenter i New York.

Merknad: En versjon av artikkelen med kildehenvisninger er tilgjengelig på www.oysteinredrebo.wordpress.com

Dyrebare gassiske kakaobelger blir stjålet.
Foto: Øystein Nederebo

De røde kakaobelgene brukes til de mest eksklusive sjokoladetyper.
Foto: Wikimedia Commons

Menn i landsbyen Fenoevo bevæpnet med jernspyd.
Foto: Say Saisandrata, France 24

Åpning for eksport av levende gassiske zebuer har bidratt til økning i kvegtyverier. Foto: Wikimedia Commons

Svend Foyn

en foregangsmann på Madagaskar

Hvalfangstpioner og misjonsvern
Svend Foyn (1809 – 1894)

Det satt en gammel mann på et enkelt kvistværelse i Stavanger i 1892. Han var invitert til Det norske misjonsselskaps 50-års jubileum. Det var hvalfangstpioneren og kommandør av St. Olavs orden Svend Foyn fra Tønsberg. Han er mest kjent som granatharpunens oppfinner som la grunnlaget for industriell hvalfangst. Mindre kjent er det at han var en stor bidragsyter til misjonsarbeidet, ikke minst til Madagaskar.

TEKST: BJØRN EDDY ANDERSEN

FOTO: MISJONSARKIVET, MISJONSHØGSKOLEN, STAVANGER

Svend ble født i 1809 i Tønsberg. Han vokste opp i en livlig handelsby hvor svært mange hadde tilknytning til sjøen og skipsfarten. Hans far var eier av et skip og alt så lovende ut for familien, inntil den dagen da kona fikk beskjed om at mannen hadde omkommet til sjøs. Alt ble snudd opp ned for familien, hvor Svend var eldste sønnen. Tidlig måtte han ut i arbeid for å sikre maten på bordet. Etter en del år slo han seg opp på både selfangst og senere hvalfangst – en risikonæring den gangen – hvor han bidro til at denne næringen fikk utviklet ny teknologi og dermed nyere fangstmetoder. Han ble etter hvert en av Norges rikeste menn.

Sosialboligbygger

Forholdene i byene på midten av 1800-tallet var meget kummerlige og folk bodde trangt, usunt og upraktisk. Som 48-åring satte han derfor i gang et gigantisk byggeprosjekt «Svend Foyns arbeiderboliger». Første byggetrinn var innflytningsklart i 1850 og noen få år senere ble annet byggetrinn ferdig med til sammen 71 leiligheter. I tilknytning til dette boligkomplekset var det også et bygg med to bryggepanner og to baksteovner og et «barneasyl» – en barnehage for småbarna fra arbeiderboligene. Barna hadde en

egen ansatt barnehagetante, som til og med var utdannet «lærerinde», en dame håndplukket til formålet. Svend Foyn satte en sosial standard for sin tid – faktisk lenge før sin tid.

Kontakt med misjonsbevegelsen

Misjonsinteressen var også tent i Tønsberg. Da byens fremste menn inviterte til stiftelse av Tønsberg Missionsforening i 1848 tok det ikke lang tid før 39-åringen ble medlem av foreningen. Han tok også sterkt del i misjonsarbeidet slik det artet seg i distriktet. Dette «foreningsvesen» hadde ikke bare god klang i en del presters ører, men hos Svend Foyn fikk de kontant svar på tiltale: «Naar Præsterne stillede sig imod eller ligegyldige for Missionsagens Fremme inden sine Menigheder, da maatte den drives ved Foreningen». Slik ga han dette gryende misjonsarbeidet sin anerkjennelse.

«Håndverksskole for piger»

Vi kjenner til at pionermisjonær John Engh var i Tønsberg, senere Reinert L. Aas og flere andre. Etter hvert dukket ideen opp om å etablere praktiske håndverksskoler for både jenter og gutter på Madagaskar. Misjonærene var tidlig ute med å utdanne gassiske prester. Det samme gjaldt lærere til deres mange skoler, og sist men ikke

minst, legeskolen og jordmorutdanningen som kom på plass i 1880-årene. Med slike håndverksskoler ville man få fram landets egne og de danner grunnlaget for utvikling av land og kirke – med den kristne tro som basis.

Det startet med «Pigeskolen» i Fandriana i 1887 – med opplæring i husstell og søm. Bygningen var finansiert av Svend Foyn – likeledes driften. Dessverre ble taket brent under det gassiske opprøret i kjølvannet av den franske invasjonen, men fremdeles står bygningen på Fandriana og kalles «Svend Foyns Minde».

Håndverksskolen ble noen år senere flyttet til Fianarantsoa, hvor den bar navnet «Svend Foyns Gave», og med samme fokus på husstell og søm for jenter. I forbindelse med 200-års jubileet for Svend Foyns fødsel ble den gamle bygningen totalrehabilitert.

Arbeidsskole for gutter

Den skolen som nok har betydd mest for håndverksfaget på Madagaskar er «Guttesskolen» i Fandriana som den het i starten. I 1889 ble den flyttet vest for Antsirabe, til byen Ambohimasina og stedet ble kalt Ranovelona, som betyr «levende vann». Skolen bar flere navn – Håndverksskolen, Industri-skole, Arbeidsskolen. Her kunne gut-

"Frk. Siquelands hus og skole paa Ivory" Marie Siqueland var misjonær på Madagaskar fra 1887-1911. Hun hadde ansvar for pikeskolen på Ivory Atsimo fra 1899 - 1907.

Elever på «Pigeskolen på Ivory, Fianarantsoa» Bak til høyre ses misjonær Franziska Lindoe 1943-1935 og nedenfor henne misjonær Marie Siqueland 1862-1911.

Arbeidsskolen på Ranovelona. Det var installert en mølle på verkstedet nede ved elven – det levende vann. På toppen bak ser vi internat for elevene.

Elever på Arbeidsskolen Ranovelona ved byen Ambohimasina på Madagaskar. Foran til høyre med tropehjelm Johan Smith som bestyrte skolen 1900-04.

ter få praktisk opplæring i snekkerier, smedyrket og jordbruk. Den første lederen av skolen var ingeniør Jens J. Anderssen fra Ålesund, forøvrig den første nordmann som hadde snakket i telefon og som også introduserte denne nymotens tingesten i Norge. Da han kom til Madagaskar i 1889 og avla dronning Ranovelona III i det selvstendige monarkiet Madagaskar en høflighetsvisitt, overrakte han dronningen to telefoner og installerte en linje i palasset.

Arbeidsskolen hadde en eiendom på 700-800 mål hvor noe ble dyrket opp og noe ble tilplantet med frukttrær og med eukalyptustrær. De hadde importert noen «uldfaar» fra Sør-Afrika til gården, og de fikk bygd mølle og vannhjul til dreiebenkene. Med et internat for guttene ble elevene formet både åndelig, menneskelig og faglig. Dessverre fikk de ikke anledning til å utvikle jordbruket i samme takt som de øvrige fagene.

Den som drev skolen til et mønsterbruk var Ole O. Klanderud, fra Eidskog. Han hadde lært seg møbelstopping og produksjon av kjerrehjul ved siden av mange andre fag før han dro til Madagaskar. Han fikk også møte Svend Foyn i 1894 og fikk med seg en mengde praktisk utstyr og redskaper som kom til god nytte. Fram mot 1895 formet skolen flere hundre ungdommer med sine fagkunnskaper, enten i snekkerfaget eller smedfaget. Disse slo seg ned rundt Antsirabe, hvor vi i dag har et rikt håndverksmiljø. Andre håndverkere flyttet til andre deler av øya.

Fransk motstand

Da franskmennene invaderte øya og avsatte monarkiet, begynte de tidlig å sette pinner i hjula for norsk og utenlandsk misjon. Skepsisen var stor, ge-

nerelt til misjon og spesielt til protestantisk misjon, inkludert norsk. Til tross for dette fikk arbeidsskolen opp gjennom årene flere utmerkelse for utsøkt håndverk – enten det var kjerrer, møbler eller andre redskaper. Men franskmennene ville gjerne ha full styring med utdanning i den nye og verdifulle kolonien. Noe av deres holdning til de gassiske borgerne kommer til uttrykk i det en av de første guvernører, Gallieni, sier: «Man skal ikke utvikle deres hoder, men gjøre deres hender nyttige for kolonimakten».

Arbeidsskolen møtte etter hvert også skepsis fra misjonærene. De mente at skolen ikke burde fortsette, da den lett kunne bli oppfattet som illojal siden franskmennene selv startet egen håndverksskole i hovedstaden. Derfor ble Arbeidsskolen Ranovelona stengt i 1907. Men dens verdi for lokal kompetanseutvikling i Vakinankaratra er hevet over tvil. Ser vi på dagens håndverksmiljø på Antsirabe finner vi mye god håndverkstradisjoner i hevd og området har godt rykte som produsent av snekkerarbeider. Mon tro om ikke noen av dagens verkstedeiere har en ane som fikk sin utdanning nettopp på Arbeidsskolen Ranovelona?

Morondava neste idé

Samtalen med Reinert Aas førte også til at Håndverksskolen i Morondava ble den neste ideen. Mannen som var satt på oppgaven, Snekker Elias Sætrum, var lønnet av Svend Foyn. Dette var forøvrig det siste prosjektet Svend Foyn var med på før han døde i november 1894. Dessverre ble ikke denne håndverksskolen realisert, grunnet de urolige forholdene som oppsto i forbindelse med den franske maktovertakelsen.

Verdsatte hvert menneske

I hovedstaden hadde Johanne Borchgrevink startet sitt berømte «pigeasyl» for unge jenter. Et asyl – fristed – som fikk godt rykte som en god skole for livet og for ekteskapet. Flere av disse jentene var slavebarn som ble kjøpt fri ved midler gitt av blant annet av nordmenn. Svend Foyn var en slik bidragsyter og Marcelline var en av dem som han kjøpte fri, står det i regnskapsboka. Hun giftet seg i 1892 med Ratsera, og vi ser at takknemligheten til frikjøperen kommer til uttrykk i de navn som barna fikk i dåpen: Thora, Svend Foyn, Kristian, Magdalene, Jakoba, Margrethe og Laura. Alle er navn som vi forbinder med Svend Foyn, hans hustru, eller hans nære familie. Han så enkeltmennesket og deres verdi. Og impulsene hans fra kampen mot slaveriet i USA var vel kjent i Norge.

Slik har da Svend Foyn satt noen dype og viktige spor etter seg også på Madagaskar. Misjonsinteressen kom til uttrykk i det testamentet som han og kona Lena satte opp og opprettet «Svend Foyn og Hustrus Missionsfond» hvor Det norske misjonsselskap skulle tilgodesees årlig med en del av avkastningen ved siden av andre misjonsorganisasjoner og andre institusjoner i Norge. Fondet hadde en kapital på litt over tre millioner i 1908 – noe som ville tilsvare en verdi på 190 mill kroner i dag. Statutene har endret seg i tidens løp i takt med forandringer både i kirke og organisasjoner og i samfunnet for øvrig, noe som har ført til at den årlige støtten til NMS for lengst er borte.

Svend Foyn hadde et praktisk syn på oppgavene og satte det menneskelige og det åndelige løp side om side. Han hadde hvallukta på fingrene og samtidig hender i bønn.

Her er Courier-bukten hvor den første allierte landgangen skjedde. Madagascar av Gilbert Saron, Paris 1953. Foto: Robert Lisan

De britiske styrker under landgangen ved Majunga, september 1942
Gower, Gandar: Into Madagascar, London 1943

Vendepunktet i verdenskrigen var på Madagaskar

Desember 1942: Misjonær Arne Høimyr med familie på 7, hvorav 5 barn i alder fra 1-7 år gjør seg klar til å forlate heten i Ivohibe, Bara, for å tilbringe de varmeste månedene på Antsirabe. Bilen måtte settes igjen i Ivohibe, for bensin var ikke til å oppdrive. Det var vanskelige tider med vareknapphet på alle hold.

TEKST: TORMOD HØIMYR

Vi måtte derfor reise med pousse-pousser (rickshaw), 3 doninger for passasjerene og 2 for bagasjen. Det ble en hard tur i varmen. 2 dager brukte vi på de 120 hetesvimplende kilometerne til Ihosy. Der fikk vi skyss videre med «Transud» lastebiler til Antsirabe. Far og jeg satt i en pousse-pousse. Vi var sjuke begge to, vondt i hodet og malaria. Dessuten blødde vi neseblod. På hver vår side satt vi bøyd over hjulene og blødde, drypp, drypp ned på gummien. Jeg husker det som om det var i går.

Ved Ihosy flyplass like nord for byen ble det stopp. Vi hoppet ut av pousse-poussene og gikk bort til rullebanen. Der fikk vi se mange sto-

re hull i bakken. Rundt hullene var det kastet opp store jordvoller. I en 6-årigs øyne fortonet det seg som kjempehull i bakken, 5-10 meter målte de tvers over, minst, og et par meter dype. «Her har engelske fly vært og bombet,» forklarte far. Bortenfor bombekraterne skimtet vi utbrente flyvrak, de sørgelige restene etter de franske Vichy-styrkenes fly, fem i alt. Datoen var 23. desember 1942. Lite forsto jeg da av hva vi sto og stirret ned i.

Madagaskar under nazi-okkupasjon
Senere i livet har jeg forstått hva det var: Rester av det som fem uker tidligere hadde vært noe av et vende-

punkt i krigføringen under den andre verdenskrigen, den britiske erobringen av Madagaskar 6. november 1942. De engelske styrkene hadde brukt et halvt år på å ta øya. Det hadde seg slik at Madagaskar var på tyskernes side under krigen. Tyskerne hadde i 1940 okkupert nord-vest Frankrike. Den sør-østre delen av landet hadde et slags selvstyre under ledelse av marskalk Petain i byen Vichy. Vichy-regimet var sterkt nazi-kontrollert. De overtok styret i de fleste franske koloniene i Afrika, og på den måten ble Madagaskar, som Norge, en del av den tyske sfæren.

Britene og amerikanerne var redde for en japansk invasjon på øya.

Dersom japanerne fikk fotfeste på Madagaskar, ville deres u-båter få baser der og true skipsfarten i Mosambik-kanalen og den vestlige delen av det Indiske hav. I mars 1942 bestemte derfor statsminister Winston Churchill at angrepet på Madagaskar skulle planlegges. I utgangspunktet var det meningen at de frie franske styrkene under general Charles de Gaulles ledelse skulle delta i «Operation Ironclad» som ble kodenavnet på angrepet, men britenes dårlige erfaringer i samarbeidet med de Gaulle førte til at kun en ren britisk ledet styrke skulle stå for angrepet.

Britisk angrep på Diego-Suarez

De allierte styrkene ble i all hemmelighet samlet og trent i Sør-Afrika og i Britisk Øst-Afrika. Det første angrepet på Madagaskar fant sted den 5. mai tidlig om morgenen. I alt 50 større og mindre skip, mange av dem under norsk flagg, seilte inn mot nordspissen av øya fra Afrika siden. Der gikk de i land i Courrier bukta og Ambaratra bukta.

Angrepet kom overraskende på en stor Vichy-styrke i Diego-Suarez. De hadde ventet angrepet fra øst gjennom innseilingen til det eneste naturlige havnebassenget på øya. Etter to dagers harde kamper med marine-, land- og luftstyrker falt den godt bevoktede Diego-basen i de alliertes hender. Britene håpet Vichy myndighetene i Tananarive ville overgi seg etter at de hadde erfart hvor enkelt det hadde vært for de allierte å innta den sterkt bevoktede Diego-basen. Generalguvernør Armand Annet nektet å gi fra seg herredømmet over øya. Britene var nok ikke fullt klar over fransk mentalitet. Det hadde nok gått på æren løs om franskmennene hadde gitt seg uten kamp. Og man ventet spent på fortsettelsen. Den kom, men først etter fire måneders venting, natt til 10. september i Majunga på nordvestkysten av øya.

«Battle Before Breakfast»

Som i mai i Diego samlet en liten armada av krigsskip og forsyningsfartøy seg, mange under norsk flagg, i havet utenfor Majunga i mørket natten til 10. september. Minesveipere la ut en rad med grønne fosforlys som skipene kunne følge mot kysten i nattemørket. Tidlig om morgenen nærmet de første landgangsfartøyene seg

kysten, fullastet med soldater fra britisk Øst-Afrika – Kings African Rifles – under ledelse av engelske offiserer. I mørket «bommet» de på selve byen og gikk i land noen kilometer lenger nord. Fra første stund på gassisk jord møtte de liten motstand. I grålysnin-gen ble de fransk-gassiske styrkene i Majunga alarmert. De ble bokstavelig tatt på senga av angrepet, men samlet seg og drog nordover ut av byen for å kjempe mot inntrengerne. Dette skulle vise seg å bli gunstig for den britiske hovedstyrken som ble landsatt i selve byområdet. De møtte liten motstand og hadde i løpet av en halvtime inntatt og kommet seg igjennom bebyggelsen i byen. Det kom til endel skuddveksling, men med få tap, og da den franske kommandanten fikk et skuddsår i armen, kunne han med god samvittighet og æren i behold, overgi byen og kapitulere.

Britene var overrasket over hvor enkelt og raskt angrepet hadde vært, med lite mannefall på begge sider. Kampen om Majunga var over klokka 9 om morgenen bare tre timer etter det hele hadde begynt. Britene kalte det «a BBB war», – *battle before breakfast* –, en kamp før frokost krig. Inn på havna i Majunga seilte fartøy på fartøy inn og losset forsyninger og utstyr. Det var mangt og mye som trengtes til kampen om den store øya.

Tananarive i britenes hender

Imens var restene av den fransk gassiske styrken på flukt sørover langs hovedveien til Tananarive. Broer ble sprengt i stykker, for å sinke forfølgerne. Befolkningen i landsbyene langs veien ble kommandert til å bygge barrikader og steinmurer i veien der det var mulig. Store trær ble mange steder veltet over veibanen, alt som var mulig ble gjort for å sinke forfølgerne. Da de britiske styrkene rykket fram en dag eller to etter, ble de samme landsbybeboerne beordret til å rydde veien igjen. Dette ble mønsteret for det britiske felttoget: lite av militære trefninger og reell krigføring. Hovedproblemet for angriperne var å få ryddet veien. «A *steeplechase war*» en hinderløpskrig kalte man det.

To steder på veien til Tananarive samlet franskmennene og de senegalesiske/gassiske styrkene seg til motstand. Jeg tror nok senegaleserne ytet sterkere motstand enn gassersoldatene som nok var lite motiverte

til å kjempe under fransk kommando. Ved Mahitsy og Andriba kom det til trefninger som de kenyanske askarisoldatene under britisk kommando raskt og effektivt greide å skyte seg igjennom.

To uker etter landgangen i Majunga falt hovedstaden Tananarive i britenes hender. Generalguvernør Annet nektet å overgi seg og flyktet med sin stab og det som var igjen av hæren sørover langs hovedveien.

Fransk kapitulasjon

2. oktober inntok engelskmennene Antsirabe. Øyenvitner til det var barna på Den Norske Skolen. De hadde skole i hjørnerommet på Sanatoriet med fri sikt oppover gata mot nord. Jubelen sto i taket da de så britiske krigskjøretøyer komme uhindret ned gata forbi skolen.

Under krigen bodde det mellom 2-300 nordmenn på Madagaskar. De så nok med lettelse på den engelske invasjonen. Det samme gjorde den gassiske befolkningen. De møtte engelskmennene og deres afrikanske soldater med smil og vennlighet. For den franske del av befolkningen var nok situasjonen vanskelig. I 1942 hadde de i et par år måttet avfinne seg med en nazistyrkt koloni. De fleste var vel nøytrale til dette, fant seg i det og «snudde kappen etter vinden», om ikke annet for å få beholde jobben og unngå å bli fengslet.

Krigføringen, eller rettere forfølgelsen fortsatte videre sørover på øya. I slutten av september gikk sør-afrikanske styrker i land i Tulear sør-vest på øya. Franskmennene var nå kommet i knipe mellom allierte styrker som presset på både fra nord og sør. Den 6. november 1942 var det slutt på krigføringen. Franskmennene kapitulerte og undertegnet fredsavtalen med engelskmennene i Am-balavao 1 minutt over midnatt 6. november. (Avtalen var ferdig 5. nov., men de franske offiserene ville ikke undertegne før den 6. Da hadde de vært i krig over et halvt år og ville få mer utbetalt i pensjoner enn om de bare hadde vært i krig under et halvt år.)

Misjonsprest Edvard Kørner Hansen i Ihosy hadde tatt imot den franske guvernør Annet i sin stue. Om natten måtte han, som nøytral person, rykke ut i guvernørens bil for å møte de fremrykkende britis-

ke troppene som kom fra sør. Det ble altså en nordmann som formidlet den franske kapitulasjonen til britene.

Vendepunktet i verdenskrigen

Allierte styrker under britisk kommando hadde for første gang under den andre verdenskrigen gjenerobret et nazistyrte land. Med det vellykkede britiske felttoget på Madagaskar hadde krigslykken snudd seg for de krigende parter. Fram til november/desember 1942 var det tyskerne og japanerne som var på vinner-siden. Ved årsskiftet 42/43 var rollene byttet om. Fra nå av var det de allierte som seiret, først i Nord Afrika og siden i Russland og Stillehavet. Men det var på Madagaskar det begynte! En kan spørre seg hvorfor dette er så lite kjent. En av grunnene kan være at det ble liksom ikke så mye krig ut av det. På britisk side falt 25-30 mann, mens 100 offiserer og soldater ble såret. Tallene på fransk side var nok noe høyere. Men det blir lite i sammenligning med tapstallene i Nord Afrika og Russland.

Vichy-tiden på øya var over og generalguvernør Annet og hans stab ble fløyet ut fra Ihosy flyplass og internert for resten av krigen i Sør-Afrika. Den gassiske befolkningen håpet at det franske styret på øya var slutt. De håpet at engelskmennene skulle overta. Frihetslengselen hadde alltid vært sterk blant gasserne, særlig i den del av befolkningen som tilhørte eliten og hadde fått sin utdanning i Frankrike.. Den franske kolonialadministrasjonen hadde alltid slått hardt ned på denne bestrebelsen etter frihet. Selvtendighet og frihet for gasserne var utelukket. De kunne bare bli fri og selvstendige hvis de adopterte fransk kultur og levemåte. Madagaskar var i all framtid tenkt som en del av Frankrike.

Frihetslengsel slått tilbake

Under engelskmennenes kortvarige administrasjon av øya, fikk den gassiske frihetslengselen fritt spillerom. Uten å bli straffet kunne frihetsforkjemperne komme fram fra sine skjulesteder og uhindret arbeide for et fritt og selvstendig Madagaskar. Det ble en kortvarig frihets dyrking.

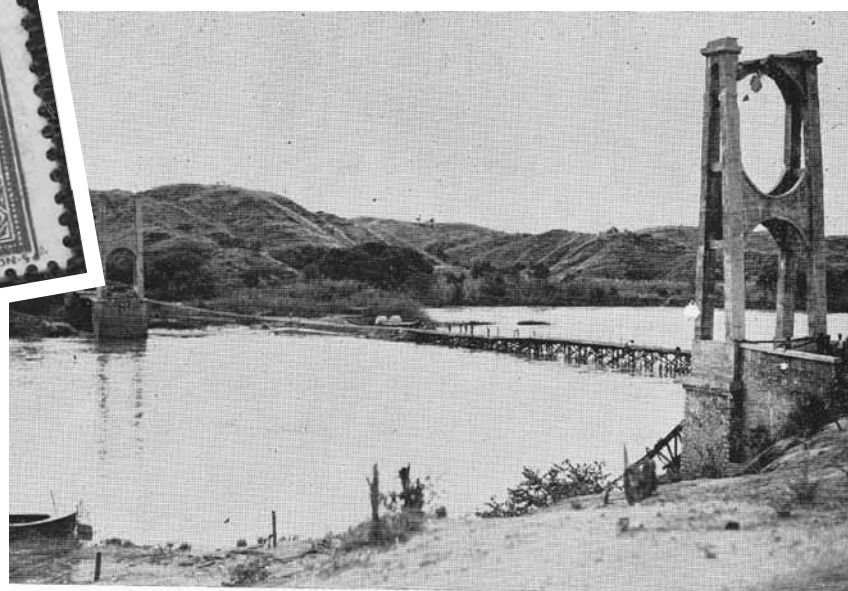
Samme dag som generalguvernør Annet kapitulerte i Ambalavao, gikk amerikanske styrker under general Eisenhower i land i Marokko. Også dette angrepet på en fransk koloni ble gjort uten å varsle Charles de Gaulle, som selvsagt ble mektig fornærmet for nok en gang å bli holdt utenfor. Som plaster på såret fikk de Gaulle vite av president Roosevelt og statsminister Churchill at han skulle få overta styret på Madagaskar i og med at Vichy styret der hadde kapitulert. En av de Gaulles betroede menn, general Legentilhomme ble ny fransk øverst kommanderende på øya. De gassiske frimerkene fra den tiden ble overstemplet med «*France libre*». Men det som ble frihet for de franske ble det motsatte for gasserne.

På tradisjonelt fransk vis ble frihetsforkjemperne slått hardt ned på, noe som i sin tid førte til de kraftige opptøyene i 1946-47. Men det er en annen historie.

Kilde: K.C. Gandar Gower: Into Madagascar, London 1943.

Gassisk frimerke overstemplet FRANCE LIBRE etterat Vichy regjeringen kapitulerte i 1942 på Madagaskar.

L'ANCIEN PONT SUSPENDU, APRÈS SA DESTRUCTION.

Hengebroen over Betsiboka ble sprengt av franske ingeniørtropper. Kablene ble sprengt, brolegemet falt rett ned på sandgrunnen, de engelske styrker brukte ikke lang tid på å lage tilkjørselrampene og kom seg fort over. *Revue de Madagascar* nr. 21 Januar 1945 side 126

Madagaskarplanen

En dag jeg surfet litt tilfeldig rundt på nettet og søkte Madagaskarstoff, kom jeg over en opplysning jeg aldri hadde hørt om – «Madagaskarplanen» fra begynnelsen av 2. verdenskrig, Jeg er født på Madagaskar under krigen og er blitt fortalt et og annet om Madagaskars krigshistorie, men dette hadde jeg aldri hørt om.

TEKST: BERIT DAHL

Madagaskar-planen var naziledelsens forslag til «Endlösung» av Europas «jødeproblem». Den gikk ut på at den jødiske befolkningen, anslagsvis 4.000.000, skulle eksporteres til Madagaskar over en fireårsperiode. Dette ville nær doble innbyggertallet etter som Madagaskars egen befolkning utgjorde ca. 3.800.000 (1936).

Ingen ny idé

Allerede i 1885 kastet en ekstrem, tysk antisemitt og bibelforsker, Paul La Garde, frem tanken om å eksportere jøder til et afrikansk land, Madagaskar særskilt nevnt - uten å få særlig oppslutning. Joseph Chamberlain tok forslaget opp igjen i «British Uganda Programme». Dette gikk ut på å gi jødene et «hjemland» ved å avstå 13.000 km² av Uganda til jødisk selvstyre. Planen ble fremlagt for den Sionistiske bevegelse i 1903. En heftig debatt endte med at jødene forkastet planen. I begynnelsen av 1920-årene ble forflytninger til Madagaskar vurdert av både Polen og Japan som en mulighet til å løse sine respektive overbefolkningsproblemer.

Human løsning

I 1938 ble tanken ble tatt opp igjen, først av den franske utenriksminister Georges Bonnet. Han foreslo overfor den tyske utenriksminister, Joachim von Ribbentrop, å kvitte seg med Frankrikes ca. 10.000 tysk-jødiske flyktninger ved å sende dem til Madagaskar. Ribbentrop grep idéen, og ikke bare som løsning for Frankrike, men for hele Europa. Etter hvert fikk

Adolf Eichmann ansvaret for å utarbeide detaljene i planen. Propagandaminister Joseph Goebbels skulle sørge for at det tok seg ut som en human løsning som ga jødene et land og en autonom tilværelse. I virkeligheten skulle de fratas sitt tyske borgerskap og styres som en politistat under SS-ledelse. Hitler undertegnet planen på slutten av 1938.

Super-ghetto

I forbindelse med den tysk-franske våpenhvilen i 1940 skjøt planen fart. Nazi-offiseren Franz Rademacher fremla forslag om at en av betingelsene for våpenhvilen skulle være at Madagaskar ble avstått til Tyskland. Slik ville veien ligge åpen for å starte jødetransportene. Finansieringen skulle skje ved konfiskering av jødiske midler. Super-ghettoen som den ble kalt, skulle rense Europa for jøder, og samtidig avskrekke amerikanske jøder og bringe dem til taushet. Hvordan man skulle forholde seg til Madagaskars egen befolkning ble aldri vurdert.

Mens denne prosessen pågikk ble planene om å forflytte jødene til det okkuperte Polen midlertidig utsatt. På grunn av uenigheter mellom de tyske generaler ble likevel Warshawa-ghettoen etablert og åpnet i oktober 1940. Vi vet hvordan den endte.

Strek i regningen

Men for å transportere fire millioner jøder trengtes skip. Svært mange skip. Også på dette punkt var planen klar. Jødetransporten til Madagaskar skulle skje med britiske skip når Tyskland

hadde vunnet «Battle of Britain» (juli - oktober 1940).

Slik gikk det ikke. Englands motstand viste seg sterkere en antatt, og krigen fortsatte på det uvisse. Da England og de frie franske styrker vant over Vichy-styrkene i 1942 og Madagaskar igjen kom på de alliertes hender, ble Madagaskarplanen definitivt oppgitt.

Min familie bodde i Morondava på Madagaskars vestkyst i krigsårene. Far har fortalt at da Vichy-regimet overtok makten i Frankrike (1940), og dermed også på Madagaskar, gikk det sterke rykter om at mennene blant de norske misjonærene ville bli internert som fiender av Frankrike. Han fortalte også om kappløpet til sjøs mellom England og Japan for å komme først til Madagaskars nordspiss. England vant og de norske misjonærene kunne fortsette sitt arbeid.

Kilder (noen få blant mange):

www.jewishvirtuallibrary.org

www.europas-historie.net

www.dhm.de

www.africanadventure.de

www.wikipedia på flere språk

Hitler ville eksportere jødene til Madagaskar

Jubileumsfest

for norsk landbrukssamarbeid:
FIFAMANOR 40 År

Generalkonsulen overrekker en medalje for arbeidsinnsats

Generalkonsul Arild M. Bakke hilser forsamlingen.

Musikantene hilser gjestene med tradisjonell gassisk sang, hira gasy

En ny plakett markerer 40-årsjubileet. Fra venstre: Generalkonsul Arild M. Bakke, direktør på FIFAMANOR i rød kjole Ramalanjaona Vololoniaina, landbruksminister Ravatomanga Rolandray og husdyrs- og oppdrettsminister Ihanta Randriamandro.

Den høytidelige markeringen av 40-års-jubileet på FIFAMANOR fredag 21. september ble en flott festdag, med fine taler, tradisjonell gassisk musikk, overrekkeelse av medaljer til de ansatte, middag for spesielt inviterte og inispisering av en rekke stands.

TEKST: ARILD M. BAKKE
FOTO: PLACIDE RAZATOVO

Gassiske myndigheter var godt representert. Fra regjeringen kom landbruksminister Ravatomanga Rolandray og husdyrs- og oppdrettsminister Ihanta Randriamandro.

Lang tradisjon for norsk landbruks-samarbeid

I min tale minnet jeg om at nordmenn har bidratt til utviklingen av Vakinankaratra-området helt fra slutten av det 19. århundre. Opprettelsen av landbruksskolen Tombontsoa i 1965, i nært samarbeid med NMS, inspirerte senere til samtaler om et mulig stat-stat samarbeid med tanke på å øke melkeproduksjon og introdusere dyrking av nye matvarer, som hvetegryn og poteter.

Suksess med melkeproduksjon

Samarbeidet på FIFAMANOR fra år 1972 har vært svært vellykket. Det at melkeproduksjonen i Vakinankaratra-området økte fra ca 1 million liter i året i 1970 til ca 30 millioner liter i 2008, må være et godt bevis på at dette har vært en suksess. Selv om stat-stat-samarbeidet har opphørt inntil videre, så er det fortsatt et godt samarbeid mellom Norge og Madagaskar om forskjellige bistandsprosjekter, ikke minst innen utdanning og miljøvern. Norge har også signalisert positiv vilje til å støtte demokratiske valg i 2013.

Rosende omtale

Halve talen til landbruksminister Ravatomanga var en rosende omtale av norsk innsats på Madagaskar, hvor

han spesielt trakk fram FIFAMANOR, gjødsselforsendelser og forbedring av veinettet på landsbygda. Han uttrykte stor forståelse for at Norge hadde måttet stanse stat-stat-støtten i 2009 og innrømmet at demokrati og menneskerettigheter fortsatt har dårlige kår på Madagaskar. Videre ba han meg inderlig om å hilse til den norske regjering og uttrykte ønske om at forholdene snart kunne ligge til rette for fornyet samarbeid, blant annet på FIFAMANOR. Han formidlet også et sterkt ønske om å få bli invitert til Norge.

Det var en stor glede for meg som ny generalkonsul å representere Norge og de mange nordmenn som har hatt en lang arbeidsøkt på FIFAMANOR denne dagen.

Venner svinger spadene

Utgravinga foregikk med handmakt, stor og viktig jobb.

To fornøyde dugnadsfolk, Kjell Tjemsland og Ole Moi.

Kjell Tjemsland fra Jordbruksskolens venner i gang med støyninga sammen med gode medarbeidere.

Jordbruksskolenes venner i Norge, som støtter jordbruksskolene Tombontsoa og Fihaonana på Madagaskar økonomisk og på andre måter, var på dugnad på Tombontsoa og Fihaonana i juni-juli i år. Ole Moi, Kjell Tjemsland, Kjell Dale og Arne Dragsund samt Dirk Bullens fra Nederland brukte noen uker på skolene denne sommeren.

TEKST OG FOTO: ARNE DRAGSUND

Støyning av landkum på Tombontsoa

I 2010 ble det sendt ned en glidefor-skaling for å støype en landkum på Tombontsoa jordbruksskole. Landkummen, som skal romme alt land fra fjøs og grisehus er på 10 meter i diameter og 4 meter dyp. Utgravinga ble gjort med hånd med flinke folk som gjorde arbeidet unna på en måneds tid før de fra Norge kom til skolen. Jern til støyninga og plastroyr ble sendt til Tombontsoa i en container som kom fram i midten av juni. Selve kummen ble støpt ferdig til midt i juli. Etter det ble lokket støpt og avløp fra fjøs og grisehus ble koplet til kummen.

Stor gjødselverdi og bedring av miljøet

I en container som kom til skolen i slutten av juli, var det også med pumpe og en ny tankvogn for å kunne kjøre landet ut på jordene i gårdsbruket på Tombontsoa. Før rant den verdifulle gjødsla ut i en kanal og forsvant i naturen. I mange år har gårdsbruket gått glipp av verdifull gjødsel, samt

at en har forurenset naturen i området. Kummen vil med dette bety ganske mye for Tombontsoa, med at verdifull gjødsel blir tatt vare på med mindre kostnader til dyr kunstgjødsel. Og en hindrer forurensning på skolen og områdene rundt.

Kurs i bruk av okser som trekraft

Kjell Dale hadde kurs for ansatte på Tombontsoa og Fihaonana i bruk av okser som trekraft. Han underviste i hvordan oksene kan temmes og brukes i de praktiske avdelingene samt produksjon av drag og kjerrer for ok-sene.

Opplæring for skolenes ansatte

Jordbruksskolenes venner, som var på oppdrag på Tombontsoa og Fihaonana i sommer, hadde også opplæring for ansatte på skolene, i for eksempel drift av gårdsbrukene som en viktig undervisningsarena for elevene på skolene, og hvordan de kan få større økonomisk utbytte av de praktiske avdelingene i gårdsdrifta.

Denne kvinnegruppen i Manakara tar opp kampen mot miljøødeleggelsene.

Kvinnegruppe i Manakara stoppet kineserne

En gruppe kvinner i Manakara på Madagaskar har stiftet en organisasjon de kaller Imaitsuanala. Det er utarbeidet statutter for denne frivillige organisasjonen. Nå venter de på godkjenning fra myndighetene i Manakara før arbeidet kan settes i gang for fullt. Leder for de 8 kvinnene er Rajoelina Solange.

TEKST OG FOTO: ARNE DRAGSUND

Viktige mål for arbeidet

Mål for arbeidet er å arbeide for bevaring av miljøet: Vann, luft, jord og skog, fauna og flora i vann og på land. De vil også arbeide for å bevare et biologisk jordbruk, tradisjonelt fiske og turisme, spesielt økoturisme. Kvinnegruppen vil også arbeide for utvikling av byene og landsbygda, spesielt når det gjelder renhold og bevaring av naturen, samt analfabetisme og kunnskaper om miljøet.

Stor entusiasme og glede

Jeg møtte denne kvinnegruppa i Manakara i sommer. De var svært ivrige etter å komme i gang med arbeidet.

Det første de ville gripe tak i etter at organisasjonen er godkjent av myndighetene, er å begynne med et program for opprydning og avfallshåndtering i Manakara by. Byen er i utgangspunktet en vakker by som har mange turister årlig. Men det trengs å gjøre noe med håndtering av avfallet, spesielt rundt torget i byen, men også langs gatene og hos den enkelte innbygger.

Stanset utvinning av ilmenitt og zirkon

Kvinnegruppen var svært delaktig i kampanjen som førte til at det kinesiske selskapet måtte stanse all virksom-

het i utvinning av ilmenitt og zirkon i området nord for Manakara by. Både disse kvinnene og befolkningen i Manakara og områdene rundt var med i demonstrasjoner mot denne ødelegginga av naturen i et stort område. Dette førte også til endringer i det politiske miljøet i Manakara, med skifte av regionsjef og ordfører. Nå er virksomheten i det kinesiske selskapet stanset opp, men maskinene og utstyret står der fremdeles. Om dette er midlertidig eller permanent, er foreløpig usikkert. Det er i hvert fall sikkert at disse åtte kvinnene i Manakara ikke gir seg så lett. Det blir spennende å følge dem i arbeidet deres framover.

Madagaskar 08. - 22. juli 2013.

Bli med på eksotisk reise til Madagaskar sammen med professor og Madagaskar-ekspert Øyvind Dahl og Vårt Lands Reiseklubb. Vi begynner turen i byen Antsirabe, som har vært et viktig senter for norsk misjon, før vi starter på en spektakulær reise med båt ned Tsiribihinafloden, med overnattinger på sandbanker langs elven. Vi drar videre med firehjulstrekkere til Tsingy fjellene; spesielle fjellformasjoner som minner mest om en forsteinet skog og som ble erklært som verdensarv av UNESCO i 1990. Fra Tsingy går turen via den berømte baobaballeen til Morondava, der det blir tid til å slappe av på strendene.

Vær klar for en annerledes tur der både hotell og telt, stjernehimmel og pirog, firehjulstrekkere og buss står på programmet. Dette blir en tur der man virkelig får oppleve Madagaskar – både i byen og på landsbygda. Det blir en opplevelse for resten av livet!

Natur og kulturreise til Madagaskar

21. mars - 06. april 2013

Bli med på en unik reise til flere av landets fantastiske nasjonalparker sammen med biolog Jon Erik Bakke

Ravinala

REISEGARANTIFONDET
RGF
-rgf.no-

Ta kontakt på telefon 51 51 61 47
eller på www.ravinala.no

Den nye sykestuen i Filadelfia. Innvielse av Ingridsstuen.

Husa for de syke er bygget av Lions Sandnes Ganddal.

Kirken i Filadelfia

Utbygging av Filadelfia syklandsby i Manakara

Fornying og utbygging av Filadelfia syklandsby (toby) i Manakara på Øst-kysten startet med at en ny kirke ble bygget og innviet i november 2009. Senere er det bygget hus for prestefamilien og flere andre bygninger.

TEKST OG FOTO: ARNE DRAGSUND

Lions og Y's Men

Lions Sandnes/Ganddal bygget nye hus for de syke og hyrdene som steller dem i 2010-11, og Gand Y's Men's Club, som hadde 25 års jubileum høsten 2010, samlet inn penger til å bygge en ny sykestue med fødeavdeling i Filadelfia. Disse siste bygningene ble innviet i november 2011. Det er også bygget en stor latrine for hele syklandsbyen.

Skole til barna

Lions Sandnes/Ganddal og Gand Y's Men har gått sammen om å bygge en ny skole for barna i Filadelfia og landsbyene rundt etter at synoden og syklandsbyen ba om penger til dette. Bygginga av denne skolen er nå i gang og ventes å bli ferdig til barna kan begynne midt i oktober når skolene starter opp igjen til nytt skoleår.

Utstyr til sykestuen

Det er samlet inn mye sykehusutstyr, laboratorieutstyr og metallsenger i Norge. Dette ble sendt til Madagaskar. Undertegnede tok imot containeren midt i juni i år. Mye av utstyret, blant annet et helt legekortor som ble gitt av en pensjonert lege i Stavanger, skal brukes i poliklinikken og fødestuen,

men en god del ble også gitt til SALFA, kirkens helsedepartement.

Hospitalet i Manakara

30 metallsenger med madrasser og mye laboratorieutstyr ble overrakt til hospitalet i Manakara. Statlige helsemyndigheter var veldig begeistret for at også statlige sykehus og poliklinikker fikk av dette utstyret fra Norge. Fylkeslegen ba i fjor om det var mulig å skaffe metallsenger til staten sine poliklinikker og fødestuer. Dette var altså mulig å få til med den containeren som kom i juni.

Filadelfias venner

Tre familier i Sandnes, Lye og Bryne har fra starten av prosjektet, hatt ansvaret for å samle inn penger til bygginga av Filadelfia. Det er nå startet en forening som kalles Filadelfias venner. Denne skal koordinere arbeidet videre, med innsamling av penger til videre bygging. Blant annet trengs det vann og vanntårn til fødestuen samt strøm til syklandsbyen.

Program for dyrking av grønnsaker

Det hører en del jord til i Filadelfia. Her dyrker hyrdene grønnsaker, og de har også med de syke i dette arbeidet.

Arbeid med jorda har vist seg å være god terapi for de syke. Det er snakk om å kjøpe mer jord inntil syklandsbyen, for dyrking av mat i større målestokk.

Mange blir fort friske

Filadelfia har i dag rundt 25 psykisk syke mennesker. 16 hyrder tar seg av dem og viser dem omsorg. De har de syke boende i huset sammen med seg. Noen av de syke blir friske etter kort tid, mens andre blir værende lenger. Bønn for de syke er sentralt i opplegget, i tillegg vil også sykestuen kunne bidra med medisiner og behandling der det er nødvendig.

Samarbeidsprosjekt

Prosjektet Filadelfia er et samarbeidsprosjekt mellom Filadelfias venner, Gand Y's Men's Club, Lions Sandnes/Ganddal og Den gassiske stat som vil skaffe jordmor til sykestuen som deres bidrag til prosjektet. Manakarasy-noden, som eier stedet, har bedt om hjelp fra Norge til å bygge ut stedet til et viktig omsorgssenter for mentalt syke mennesker i Manakara og områdene rundt.

Vennskapsforeningens årsmøte 2013

Det blir årsmøte for Vennskapsforeningen Norge – Madagaskar (hovedforeningen på landsbasis) i Oslo i forbindelse med jubileumsfeiringen lørdag 13. april 2013. Innkalling, stemmeseddel og giroblankett vil bli sendt ut ca 1. mars i en egen konvolutt til medlemmene. Årsmelding, årsregnskap med revisorberetning, aktivitetsplan og budsjett, vil bli lagt ut på hjemmesiden til foreningen senest i mars måned. Eventuelle saker til årsmøtet må sendes inn til hovedstyret innen 1. februar 2013.

Stemmerett og kontingent

Alle som har betalt kontingent for 2012 kan gi sin stemme til ny leder, nye hovedstyremedlemmer, revisorer og valgkomité i 2012. Stemmeseddelen og giroen er nummerert til hovedmedlemmer og husstandsmedlemmer, Både hovedmedlemmer og husstandsmedlemmer har stemmerett. Frist for både stemmegivning og innbetaling av kontingent er 20. mars 2013.

Medlemskontingenten er kr. 250 for hovedmedlemmer og kr. 100 for husstandsmedlemmer. Giroblankett blir sendt ut i egen konvolutt sammen med stemmeseddelen

VNM Østlandet

27. sept. fortalte forsker Marianne Skjortnes fra MHS fra sine feltstudier om utviklingsarbeid i Bara. Gjennom lese- og skriveopplæring får barne styrket selvfølelse. Mange har fått nytt håp i forhold til storsamfunnet. Møtet var godt besøkt av en engasjert forsamling med mange yngre mennesker. 38 deltagere. Det var gassisk sang og musikk ved Betsiky.

15. nov. skal rektor og tidligere lærer ved DnS på Antsirabe Jon Erik Bakke fortelle om natur og miljø på Madagaskar med utgangspunkt i boka: Madagaskar – et levende museum. Møtene blir holdt i Lovisenberg menighetshus.

7. februar 2013. Det blir årsmøte for VNM Øst. Da skal filosof Sabir Ratovonasy fra Toliara orientere om etniske grupper på Madagaskar.

Motsetninger og samarbeid - kyst og innland.

13. april 2013. Stor jubileumsmarkering i Kulturkirken Jakob med paneldebatt og konsert. Se egen artikkel.

VNM Vestlandet

14. april fortalte tidligere ambassadør Dag Nissen om sine erfaringer som ambassadør på Madagaskar fra 2008 til 2011. Det var midt under den politiske krisen.

3. sept. fortalte May Lise Talgø om arbeidet som gjøres gjennom Grønn Hverdag. Anne Lise Heggø delte sine erfaringer som fredskorpser på Antsirabe. Hennes mann, Rivo Noarivelo, bidrog med gassisk musikk og gassiske deltakere sang. Dette ble årets møte med fokus på Antsirabe med god oppslutning, ca 30 deltakere hvorav ca 10 gassere.

15. okt. orienterte NMS-representant og ny generalkonsul Arild M. Bakke, om kirke og politikk på Madagaskar under den politiske krisen. Rivo Noarivelo spilte og sang sammen med gassiske deltakere. Nesten 50 norske og gassiske deltakere.

Våren 2013: Det planlegges et møte med forsker Marianne Skjortnes og lørdagskafe.

14. april 2013 Konsert i Hana kirke. Se egen artikkel.

Utvalg for miljø og utvikling

UMU har som formål å arbeide for miljø og utvikling relatert til Madagaskar. Interesserte bes om å kontakte Suzanne Razafimasy Olsen Valdeland, Traktebegerveien 8, 4032 Stavanger, E-post: suzanne.olsen@lyse.net. Telefon 51 88 01 29 eller 481 06 896.

UMU har siden det ble opprettet 1. juni 2010 jobbet med problemstillinger omkring fattigdom og matmangel, avfallshåndtering, skog og naturressurser, landbruks-utdanning og landbruks-utvikling, vann- og avløpshåndtering og bruk av biogass på Madagaskar. Medlemmer av UMU er: Suzanne Olsen Valdeland, May Lise Talgø, Jakob Veia, Helge Helgesen og Arne Drag-

sund. UMU samarbeider også med lokale kontakter på Madagaskar.

Utvalg for menneskerettigheter

UMR har som formål har som formål å arbeide for menneskerettighetene relatert til Madagaskar. Interesserte bes kontakte John Magnus Nygaard, Svalbard plass 10, 4010 Stavanger, e-post: jomagnyg@online.no. Telefon 51 52 21 41, Mobil 478 14 986.

UMR har siden det ble opprettet 1. juni 2010 formulert følgende mål for sitt arbeid: sørge for økt fokus på MR-brudd på Madagaskar, bidra med kunnskap om MR-situasjonen på Madagaskar både generelt og innad i VNM, bevisstgjøre og påvirke norske og gassiske myndigheter når det gjelder MR og vise støtte til den gassiske befolkningen som er utsatt for MR-brudd. I dette nummer av Madagaskar forum finner dere en artikkel fra UMR. Medlemmer av UMR er Øystein Nedrebø, John Magnus Nygaard, Sabir Ratovonasy, Helga Torskenæs, Birger Veum.

Hvor mange medlemmer har foreningen?

Foreningen har nå 569 registrerte medlemmer. Av disse er 423 hovedmedlemmer og 146 husstandsmedlemmer. Med husstandsmedlemmer mener vi ektefelle/samboer og barn som bor hjemme på samme adresse. Utflyttede voksne barn på andre adresser regner vi med kan tegne seg som nye selvstendige hovedmedlemmer.

Vi vil gjerne at dere verver nye medlemmer til foreningen, for eksempel ved å verve familiemedlemmer som husstandsmedlemmer. Jo flere vi er, jo sterkere stemme har vi når det gjelder lobbyvirksomhet og forhandling om medlemsfordeler. Om det er mulig, bruk innmeldingssiden på www.madagaskar.no.

Adresseforandring

Kasserer Jakob Veia anmoder alle om å sørge for at medlemsregisteret er oppdatert. Send melding om adresseendringer (post og e-post og telefonnummer) til kasserer@madagaskar.no

kar.no. Postadressen til kasserer finner du bak på dette bladet. Du kan også klikke svar på en av mailene som kommer fra kassereren og opplyse om endringer som måtte være aktuelle.

Foreningens hjemmesider

På www.madagaskar.no finner du Vennskapsforeningens hjemmesider.

Du vil alltid finne nyheter fra Madagaskar og aktuelle saker i foreningen på disse sidene. Alle Madagaskarforum som er utgitt, finnes på hjemmesidene i PDF-format. Videre finnes mange lenker med interessante innfallsporter til mye stoff om Madagaskar som ambassader, bistand, litteratur, miljø, nyhetsstoff, politikk, reiser, samarbeid med Madagaskar og

mye annet. Vi jobber stadig for å gjøre hjemmesidene enda bedre.

Nå også på Facebook!

Foreningen er nå også å finne på facebook. Der vil møter og andre tiltak bli annonsert. Medlemmene og andre kan også kommentere det som skjer. Se <https://www.facebook.com/MadaVenner>.

VENNSKAPSFORENINGEN ER 10 ÅR

Vennskapsforeningen
Norge - Madagaskar

Konsert med plateslipp i Oslo og Sandnes 13. – 14. april 2013

I Oslo blir det stor markering av Vennskapsforeningens 10-års jubileum med debatt, konsert med plateslipp. I Sandnes blir den samme konserten med plateslipp gjentatt. Vi får besøk fra Madagaskar med gitaristen Rajery og Anders Rønningen som vil spille gitar og den tradisjonelle bambusharpen «valiha» sammen med Grændsen Salmeorkester.

TEKST: ØYVIND DAHL

Madagaskar vil stå i fokus når VNM skal markere sin 10-års eksistens. VNM ble stiftet i Oslo 19. oktober 2002. Vi har valgt å markere dette samtidig med at VNM har sitt årsmøte i Oslo 13. april 2013.

Kulturkirken Jakob i Oslo

Vi har leid Kulturkirken Jakob lørdag 13. april i forbindelse med VNMs årsmøte. Etter årsmøtet kl. 13.30 blir det paneldebatt kl. 15.00 til 16.30 med tema: «Utdanning er utfordringen». Til debatten har vi invitert utviklingsministeren, representanter fra Norad, og bidragsytere som representerer ulike aspekter av utdanning knyttet til Ma-

dagaskar. Vi ønsker å stille spørsmålet: Hvordan vil Norge satse på utdanning på Madagaskar?

Etter paneldebatten blir det tid for filmer, utstilling og mingling etterfulgt av gassisk middag.

Kl. 19.30 blir det konsert der musikerne Rajery og Anders Rønningen sammen med Grændsen Salmeorkester med Kari Iveland som vokalist vil presentere godbiter fra sin nye plate som slippes denne dagen. Konserten vil vise hvordan norske og gassiske musikktradisjoner kan veves sammen i hybride former. Grændsen Salmeor-

kester har gjort opptak på Madagaskar høsten 2012.

Hana kirke i Sandnes

Dagen etter, søndag 14. april om kvelden, vil den samme konserten bli oppført i Hana kirke i Sandnes. Vi har invitert ulike sponsorer til å støtte begge arrangementene.

Det vil komme flere opplysninger om arrangementet i neste Madagaskarforum, som vi også har tenkt som et spesialnummer om utdanning og gassiske musikkformer.

RETURADRESSE: JAKOB VEA, KAIGATEN 90, 4280 SKUDENESHAVN

